Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 3 (2024) · “Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlarini moliyalashtirish tendensi... DOI: 10.5281/zenodo.24316823

ko'ra, 2018 va 2021 yillar oralig'ida bu ko'rsatkich yiliga o'rtacha 38% ga o'sadi. Bunday holda, bank ikki barobar foyda oladi: -

Birinchidan, masofaviy (elektron) bankning xarajat darajasi jismoniy filiallar orqali ishlaydigan banknikiga qaraganda past.

- Ikkinchidan, masofaviy tizim marketing xizmatlari uchun juda samarali vositadir - bu sizga bankning mijozlar bilan tez-tez (oyiga o'rtacha 2-3 marta) aloqalarini o'rnatishga imkon beradi, bu sizga talabga muvofiq xizmatlar taklifini va ularga narxlarni moslashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, ma'lumotlar bazasi tahlili bank tomonidan o'z faoliyatini bashorat qilish, mijozlarga kelajakda kerak bo'ladigan yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish va joriy qilish uchun ishlatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ражабова А.М. Слияние банковских и государственных электронных услуг: новые возможности ДБО РУз // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. 2021. № 4.
2. «Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot» nomli ilmiy, masofaviy, onlayn konferensiya 2. Камилова С.В., Лопатин В.А. Национальная платежная система: структура, технологии, регулирование. Международный опыт, узбекская практика. М.: КНОРУС, 2020.
3. https://www.strategyanalytics.com/strategy-analytics/blogs/smart

KICHIK BIZNES IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA AXBOROT XAVFSIZLIGINING AHAMIYATI

Akbarov Abdulhamid Akmal o‘g‘li
Andijon mashinasozlik instituti tayanch doktoranti,
TDIU Andijon fakulteti katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Raqamli dunyoda iqtisodiyotning turli soha va tarmoqlari o‘z faoliyatida zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalarni joriy etmoqda. Tadbirkorlik va biznes faoliyatini esa hozirgi kunda axborot texnologiyalarsiz tasavvur etish qiyin. Shu nuqtai nazardan ushbu tezisda kichik biznes faoliyatini raqamlashtirish ahamiyati hamda bunda axborot xavfsizligi masalasi tahlil etilgan.*

Kalit so‘zlar: *Axborot xavfsizligi, iqtisodiy xavfsizlik, kichik biznes, raqamlashtirish*

Borgan sari raqamlashtirilgan dunyoda kichik biznes o‘z faoliyatini samarali olib borish uchun texnologiyaga ko‘proq bog‘liq bo‘lib qoldi. Ushbu harakat bilan kiber tahdidlarga nisbatan zaiflikning kuchayishi, kichik biznesni sezilarli iqtisodiy yo‘qotishlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun axborot xavfsizligi kichik biznesning iqtisodiy farovonligini ta’minlashda hal qiluvchi omil sifatida paydo bo‘ldi. Axborot xavfsizligi bo‘yicha kompleks va mustahkam chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali ushbu korxonalar o‘zlarini kiber tahdidlardan himoya

Published: 17.05.2024

Cite this article: Akbarov Abdulhamid Akmal o‘g‘li (2024). Kichik biznes iqtisodiy xavfsizligini ta’minlashda axborot xavfsizligining ahamiyati. Emro Science and Education, 1(3). https://doi.org/10.5281/zenodo.24316823

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

qilishlari, ularning raqobatbardosh bozorda barqaror o‘sishi va barqarorligini ta’minlashlari mumkin.

Kichik biznes global iqtisodiyotning asosini tashkil etadi va aholini ish bilan ta’minlash, innovatsiyalar va iqtisodiy o‘sishga katta hissa qo‘shadi. Ularning tashabbuskorligi va rivojlanayotgan bozor talablariga moslashish qobiliyati ularni iqtisodiy faoliyatning muhim tarkibiy qismiga aylantiradi. Biroq, raqamli infratuzilmaga bo‘lgan ishonchning kuchayishi kichik biznesni moliyaviy barqarorligiga zararli ta’sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan kiber xavflarga duchor qildi.

Kichik biznesga qaratilgan kiber tahdidlar ma’lumotlarning buzilishi va fishing hujumlaridan tortib to‘lov dasturlari va ichki tahdidlarga qadar murakkablik va jiddiylikda rivojlandi. Ushbu hujumlarning oqibatlari keng ko‘lamli bo‘lib, moliyaviy yo‘qotishlarga, tadbirkorlik obro‘siga zarar etkazishga va potentsial qonuniy majburiyatlarga olib kelishi mumkin.

Axborot xavfsizligini birinchi o‘ringa qo‘yish iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan kichik biznes uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Axborot xavfsizligiga ko‘p qatlamli yondashuvni amalga oshirish kiber tahdidlar bilan bog‘liq xavflarni sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Xavfsizlik devorlari, xavfsiz ma’lumotlarni shifrlash, dasturiy ta’minotni muntazam yangilab turish va kiberxavfsizlikning eng yaxshi amaliyotlari bo‘yicha xodimlarni o‘qitish kabi choralar barqaror xavfsizlik tizimini yaratishda juda muhimdir.

Bundan tashqari, ilg‘or autentifikatsiya protokollarini qabul qilish, ma’lumotlarni muntazam zaxiralash va tarmoq faoliyatini real vaqtda monitoring qilish potentsial buzilishlardan himoyani kuchaytirishi mumkin. Kichik biznes, shuningdek, paydo bo‘layotgan tahdidlar haqida xabardor bo‘lib turishi va kiberjinoyatchilardan bir qadam oldinda bo‘lish uchun xavfsizlik protokollarini doimiy ravishda yangilab turishi kerak.

Axborot xavfsizligini biznes madaniyatiga integratsiya qilish ham muhimdir. Xodimlar o‘rtasida xavfsizlikni anglaydigan fikrlilarni rag‘batlantirish va hushyorlik madaniyatini tarbiyalash inson xatosi xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin, bu esa xavfsizlikni ta’minlashning asosiy sabablaridan biri bo‘lib qoladi.

Ichki xavfsizlik choralaridan tashqari, kichik korxonalar kiberxavfsizlik bo‘yicha mutaxassislar bilan hamkorlik qilish va xavfsizlik infratuzilmasini yaxshilash uchun tashqi yordamdan foydalanishlari mumkin. Sohaga oid xavfsizlik bo‘yicha maslahatchilardan yo‘l-yo‘riq izlash va axborot almashish tashabbuslarida ishtirok etish ularning himoyasini mustahkamlash uchun qimmatli tushunchalar va zarur amaliyotlarni taqdim etishi mumkin.

Bundan tashqari, me’yoriy muvofiqlik standartlari va sohaga xos xavfsizlik ko‘rsatmalariga rioya qilish kichik biznesga mijozlar, sheriklar va manfaatdor tomonlar o‘rtasida ishonch va ishonchni saqlashga yordam beradi va shu bilan ularning iqtisodiy barqarorligini himoya qiladi.

Axborot xavfsizligini birinchi o‘ringa qo‘yish orqali kichik biznes nafaqat o‘zlarining sirli ma’lumotlarini va intellektual mulkini himoya qilishi, balki o‘z faoliyatining uzluksizligini ta’minlashi va mijozlar ishonchini kuchaytirishi mumkin. Xavfsizlikning faol holatini o‘rnatish – bu kichik biznesning iqtisodiy xavfsizligini

himoya qiladigan, ularning tobora o‘zaro bog‘liq va raqamlashtirilgan biznes muhitida rivojlanishiga imkon beradigan muhim sarmoyadir.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznesning iqtisodiy xavfsizligi ularning axborot xavfsizligi choralarining mustahkamligiga bog‘liq. Rivojlanayotgan tahdid ko‘lamini tushunish, keng qamrovli xavfsizlik tizimini birlashtirish, xavfsizlikni anglaydigan xodimlar madaniyatni rivojlantirish va tashqi qo‘llab-quvvatlashdan foydalangan holda, kichik biznes kiber tahdidlarga qarshi himoyani kuchaytirishi hamda raqobatbardosh bozorda iqtisodiy o‘sishi va barqarorligini ta’minlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Arefieva, O.V., Kuzenko, T.B.: Planuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpryiemsv (Planning of enterprise economic security). Vyd-vo Yevrop. un-tu, Kyiv (2005)

2. Хошимов П.З. Тадбиркорликнинг иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш концепцияси ва тизими, Иқтисод ва молия / Экономика и финансы 2015, 11

3. Qosimov , S. D., & Akbarov , A. A. o‘g‘li. (2022). Kichik biznesda raqamli tadbirkorlik tendensiyalari: kecha va bugun. international conference dedicated to the role and importance of innovative education in the 21st century, 1(4), 208–212. Retrieved from https://openidea.uz/index.php/conf/article/view/442

4. Ermatov A., Akbarov A. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятида иқтисодий хавфсизликни таъминлашнинг ўзига хос жиҳатлари //Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. –2021. –No. 6. –C. 239-249.

5. Ibragimov N., Akbarov A. A. The role of cryptography in information security //Научные разработки: евразийский регион. –2017. –C. 107.

INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING O‘RNI

Abduraxmonov Valijon G‘ofurovich
TDIU AF “Ijtimoiy-gumanitar fanlar” kafedrasi dotsenti, i.f.n.
Muxiddinov Nazirjon Davronboy o‘g‘li
TDIU AF “Bank ishi audit” yo‘nalishi, 2-bosqich talabasi

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirish asosida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasining uchinchi ustuvor yo‘nalishi doirasida «Bank tizimini isloh qilishni chuqurlashtirish va barqarorligini ta’minlash, banklarning kapitallashuv darajasi va depozit bazasini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligi va ishonchliligini mustahkamlash, istiqbolli investitsiya loyihalari hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub’ektlarini kreditlashni yanada kengaytirish», shuningdek, «moliyaviy xizmatlar hajmini ularning yangi turlarini joriy qilish va sifatini oshirish hisobiga kengaytirish, shuningdek kapitalni jalb qilish hamda korxona, moliyaviy institutlar va aholining